

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Jiřího Zemánka a soudců Radovana Suchánka (soudce zpravodaje) a Vojtěcha Šimíčka ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **Ing. M. K.**, právně zastoupeného JUDr. Ondřejem Kochmanem, advokátem se sídlem v Praze 2, Londýnská 674/55, 120 21, proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 13. 11. 2012, č. j. 15 Co 319/2008-270 a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2014, č. j. 21 Cdo 1334/2013-314, za účasti **Krajského soudu v Brně** a **Nejvyššího soudu**, jako účastníků řízení, a **KROHNE CZ, spol. s r. o.**, se sídlem Opavská 801/8a, 639 00, Brno, jako vedlejšího účastníka, právně zastoupeného JUDr. Petrou Musilovou, advokátkou se sídlem v Brně, Kuřimská 42, 621 00,

t a k t o :

I. Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 13. 11. 2012 č. j. 15 Co 319/2008-270 a rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2014 č. j. 21 Cdo 1334/2013-314 bylo porušeno stěžovatelovo právo na přístup k soudu a na soudní ochranu zaručené v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 13. 11. 2012, č. j. 15 Co 319/2008-270 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2014, č. j. 21 Cdo 1334/2013-314 se ruší.

O d ů v o d n ě n í

I.

Ústavní stížností, vycházející z ustanovení § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), která byla Ústavnímu soudu doručena dne 22. 5. 2014 a následně doplněna dne 13. 10. 2014, se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví označených rozhodnutí obecných soudů, neboť jimi mělo být porušeno jeho ústavně zaručené právo na soudní ochranu a na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Dále mělo dojít k porušení stěžovatelova práva na ochranu osobní cti zaručeného čl. 10 odst. 1 Listiny a k porušení jeho práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života dle čl. 10 odst. 2 Listiny.

Jak vyplývá z odůvodnění ústavní stížnosti a z vyžádaného spisového materiálu, stěžovatel byl na základě pracovní smlouvy ze dne 19. 7. 1997 zaměstnancem společnosti KROHNE CZ, spol. s r. o. (dále jen „vedlejší účastník“), která je dceřinou společností firmy KROHNE Messtechnik GmbH & Co. KG se sídlem v Německu (dále jen „zahraniční vedení vedlejšího účastníka“). Stěžovatel byl u vedlejšího účastníka zaměstnán jako technický a obchodní zástupce a zastával zároveň funkci vedoucího

pražské kanceláře a prokuristy. Dne 17. 8. 2005 stěžovatel převzal na pracovišti výpověď z pracovního poměru pro nadbytečnost, a to z důvodu připravovaných organizačních změn dle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c) zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění platném k datu výpovědi (dále jen „zákoník práce“).

Stěžovatel ke dni 30. 11. 2005 podal u Městského soudu v Brně žalobu, v níž se domáhal toho, aby Městský soud v Brně určil neplatnost uvedené výpovědi a rozhodl o nároku stěžovatele na zaplacení náhrady mzdy. Stěžovatel měl za to, že důvodem výpovědi nebyla vedlejším účastníkem tvrzená nadbytečnost a připravovaná organizační změna. Stěžovatel byl a je přesvědčen, že skutečným důvodem výpovědi byla stěžovatelem učiněná kritika vedlejšího účastníka ze dne 5. 8. 2005 zasláná zahraničnímu vedení vedlejšího účastníka.

Městský soud v Brně rozhodl rozsudkem ze dne 1. 11. 2007, č. j. 13 C 368/2005-104 tak, že určil, že výpověď daná stěžovateli vedlejším účastníkem dne 17. 8. 2005 je neplatná. Jedním z důkazů, který byl proveden v řízení před Městským soudem v Brně, byl stěžovatelem předložený přepis českého překladu rozhovoru mezi stěžovatelem a členem zahraničního vedení vedlejšího účastníka N. V., který byl pořízen na mezinárodním strojírenském veletrhu dne 6. 10. 2005, a k tomu přiložená audiokazeta. Městský soud v Brně rozhodl usnesením pod sp. zn. 13 C 368/2005-76, jímž připustil důkaz audiokazetou, s tím, že bude proveden překlad z angličtiny do češtiny, poté, co bude ustanoven tlumočnick a následně bude proveden další důkaz znalcem ohledně autentičnosti kazety. V návaznosti na to Městský soud v Brně ustanovil tlumočnici za účelem zjištění obsahu uvedeného rozhovoru (viz usnesení Městského soudu v Brně pod č. j. 13 C 368/2005-78 ze dne 6. 12. 2006.) Ustanovená tlumočnice přípisem ze dne 2. 5. 2007 osvědčila, že stěžovatelem (žalobcem v řízení před soudem prvního stupně) předložený přepis zvukového záznamu rozhovoru odpovídá rozhovoru mezi stěžovatelem a N. V., jak byl učiněn v anglickém jazyce. Městský soud v Brně pak při svém rozhodování vycházel z obsahu tohoto rozhovoru mezi stěžovatelem a N. V., který, jak výše uvedeno, byl zachycen na audionahrávce. Městský soud v Brně žalobě stěžovatele v plném rozsahu vyhověl, neboť způsob, kterým měly být ze strany vedlejšího účastníka osvědčeny organizační změny, označil pouze za účelové simulované jednání, kterým si vedlejší účastník toliko vytvořil předpoklady, aby mohl dát stěžovateli výpověď podle § 46 odst. 1 písm. c) zákoníku práce.

Městský soud v Brně rovněž rozhodl usnesením ze dne 1. 11. 2007 č. j. 13 C 368/2005-103 o tom, že otázka povinnosti vedlejšího účastníka zaplatit stěžovateli náhradu mzdy bude projednána samostatně (vedeno pod sp. zn. 13 C 71/2014). Dne 11. 6. 2014 bylo usnesením téhož soudu pod č. j. 13 C 71/2014-19 rozhodnuto o přerušení řízení o povinnosti zaplatit náhradu mzdy, a to až do skončení řízení o nyní projednávané ústavní stížnosti.

Vedlejší účastník odvoláním napadl rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 1. 11. 2007 č. j. 13 C 368/2005-104 a usnesení, jímž mu byla uložena povinnost zaplatit náklady řízení. Krajský soud v Brně rozhodl o odvolání rozsudkem ze dne 9. 6. 2009, č. j. 15 Co 319/2008-134, jímž rozsudek soudu I. stupně změnil tak, že zamítl návrh stěžovatele na určení, že výpověď ze dne 17. 8. 2005 je neplatná. Krajský soud v Brně mimo jiné vycházel z toho, že stěžovatelem pořízená audionahrávka rozhovoru mezi

ním a N. V. byla jako důkaz nepřipustná, neboť byla učiněna bez vědomí nahrávané osoby.

Stěžovatel následně toto druhoinstanční rozhodnutí napadl dovoláním, o kterém rozhodl Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 9. 3. 2011 č. j. 21 Cdo 434/2010-184 tak, že rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 9. 6. 2009 č. j. 15 Co 319/2008-134 zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu projednání. Krajský soud v Brně posléze rozhodl ústavní stížností napadeným rozsudkem ze dne 13. 11. 2012 č. j. 15 Co 319/2008-270, kterým rozsudek Městského soudu v Brně změnil tak, že návrh stěžovatele, aby soud určil, že výpověď daná stěžovateli vedlejším účastníkem dne 17. 8. 2005 je neplatná, opět zamítl a rozhodl o nákladech řízení. Stěžovatel napadl rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 13. 11. 2012 č. j. 15 Co 319/2008-270 dovoláním, o kterém rozhodl Nejvyšší soud ústavní stížností napadeným rozsudkem ze dne 7. 3. 2014 č. j. 21 Cdo 1334/2013-314, kterým dle § 243b odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), stěžovatelem podané dovolání zamítl.

II.

V odůvodnění ústavní stížnosti stěžovatel podrobně uvádí, proč nesouhlasí se skutkovými i právními závěry odvolacího i dovolacího soudu; rekapituluje dosavadní průběh řízení a zdůrazňuje, že dle jeho názoru došlo k porušení jeho základních práv zaručených Listinou. Stěžovatel opětovně namítá, že důvodem výpovědi z pracovního poměru ze dne 17. 8. 2005 nebyla vedlejším účastníkem tvrzená nadbytečnost stěžovatele a plánovaná organizační změna, ale ve skutečnosti jím byly stěžovatelovy kritické zprávy zaslané zahraničnímu vedení vedlejšího účastníka. Stěžovatel k prokázání svých tvrzení disponuje dvěma audiozáznamy. Prvním z nich je zvuková nahrávka z pracovní porady zaměstnanců vedlejšího účastníka ze dne 8. 9. 2005 a druhým je audiozáznam rozhovoru stěžovatele s představitelem zahraničního vedení vedlejšího účastníka, N. V., ze strojírenského veletrhu, který se konal dne 6. 10. 2005. V tomto rozhovoru byly N. V. důvody výpovědi, jež tvrdí stěžovatel, potvrzeny. Stěžovatel nesouhlasí se závěry jak Krajského soudu v Brně, tak i Nejvyššího soudu ohledně nepřipustnosti výše uvedených audionahrávek jako důkazů. Stěžovatel má za to, že tyto nahrávky se týkají pracovních záležitostí a nejedná se tak o projevy mající charakter osobní povahy, což by odůvodňovalo jejich nepřipustnost v případě, že není dán souhlas nahrávané osoby. Stěžovatel namítá, že pakliže obecné soudy odmítly provést jako důkaz zvukovou nahrávku z pracovní porady s odůvodněním, že obsahovala i mimopracovní záležitosti, stěžovatel nevidí důvody, proč nemohla být jako důkaz provedena alespoň část takové nahrávky. K výše uvedenému stěžovatel odkázal i na dvoukolejnost rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Dle stěžovatele se obecné soudy nevypořádaly dostatečně s kolizí základních práv a svobod, neboť za absence náležitého odůvodnění se omezily toliko na ochranu osobnosti nahrávané osoby ve smyslu § 11 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Stěžovatel tvrdí, že obecné soudy vyvodily z provedených důkazů nesprávná skutková zjištění.

Na základě shora uvedeného tak, dle mínění stěžovatele, mělo dojít k porušení jeho práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a rovněž mělo být zasaženo do jeho práv garantovaných čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny.

III.

Ústavní soud si podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyžádal vyjádření Krajského soudu v Brně a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení. Ústavní soud zaslal výzvu k vyjádření také Městskému soudu v Brně a obchodní společnosti KROHNE CZ, spol. s r. o. jako vedlejšímu účastníkovi. K posouzení ústavní stížnosti si Ústavní soud dále vyžádal spis vedený u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 13 C 368/2005.

Městský soud v Brně ve svém vyjádření k návrhu na zahájení řízení o ústavní stížnosti stěžovatele plně odkázal na obsah spisu. Dle vyjádření předsedkyně senátu Krajského soudu v Brně je ústavní stížnost stěžovatele nedůvodná; v podrobnostech bylo opět plně odkázáno na odůvodnění napadeného rozsudku ze dne 13. 11. 2012, č. j. 15 Co 319/2008-270. Předseda senátu Nejvyššího soudu se vyjádřil opětovně k otázce namítané přípustnosti audionahrávek, zejména pak té, kterou stěžovatel pořídil o svém rozhovoru s N. V. Nejvyšší soud při svém rozhodování vycházel z toho, že audionahrávka byla pořízena bez vědomí N. V. proto, aby stěžovatel mohl dokazovat své tvrzení ohledně skutečného důvodu jemu dané výpovědi z pracovního poměru. Dle Nejvyššího soudu tak chtěl stěžovatel použít takto pořízený zvukový záznam v rozporu se zákonem. Nejvyšší soud se rovněž zamýšlí nad samotnou věrohodností takového záznamu, neboť by dle jeho názoru nemusel odpovídat skutečnému obsahu a smyslu rozhovoru.

Vedlejší účastník ve svém vyjádření označil tvrzení stěžovatele o možném jiném důvodu výpovědi za vykonstruovaná a nepodložená. K výše zmíněné audionahrávce pořízené při rozhovoru s N. V. uvedl, že nešlo o rozhovor mezi spolupracovníky, ani o rozhovor při plnění pracovních úkolů nebo o rozhovor týkající se pracovních záležitostí. Vedlejší účastník zdůrazňuje, že to byl rozhovor dvou soukromých osob, který navíc nebyl v nahrávce prezentován v celém rozsahu. Vedlejší účastník argumentuje právní ochranou soukromí ve vztahu ke stěžovatelem předkládaným audionahrávkám, které dle něj jsou procesně nepoužitelné jako důkazy v soudním řízení. Závěrem navrhl, aby ústavní stížnost byla v celém rozsahu zamítnuta.

Ústavní soud zaslal vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka stěžovateli k replice. Stěžovatel opakovaně uvádí, že vedlejší účastník toliko popírá jeho skutková tvrzení. Stěžovatel tvrdí, že rozhovor mezi ním a N. V. byl pracovní a pakliže je vedlejším účastníkem zpochybňován jeho obsah, stěžovatel odkazuje na osvědčení autentičnosti rozhovoru, jež je založeno v soudním spise. Závěrem stěžovatel klade důraz na to, že podstatou proveditelnosti důkazu audionahrávkou rozhovoru mezi ním a N. V. je právě ona skutečnost, že šlo o pracovní hovor.

IV.

Ústavní soud přezkoumal napadená rozhodnutí z hlediska námitek stěžovatele a na základě spisového materiálu a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

Ústavní soud ve svých rozhodnutích opakovaně zdůraznil, že není oprávněn zasahovat do rozhodovací pravomoci soudů, neboť není vrcholným článkem jejich soustavy, ale zvláštním soudním orgánem ochrany ústavnosti (srov. čl. 83, 90 a 91 Ústavy České republiky – dále jen „Ústava“). Nepřísluší mu právo přezkumného dohledu nad činností těchto soudů v rovině práva podústavního. Ústavní soud zároveň zdůrazňuje zásadu minimalizace svých zásahů a tzv. zásadu sebeomezení při využívání svých kasačních pravomocí. Kasační zásah Ústavního soudu vůči rozhodnutím

obecných soudů z podnětu individuální ústavní stížnosti připadá v úvahu jen tehdy, pokud napadeným rozhodnutím skutečně došlo k porušení subjektivních základních práv a svobod konkrétního stěžovatele [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy].

Vzhledem k tomu, že stěžovatel v ústavní stížnosti argumentuje zejména otázkou přípustnosti jím předkládaných audionahrávek, Ústavní soud se ve svém přezkumu omezil na to, zda postupem obecných soudů, spočívajícím v odmítnutí připustit jako důkaz v řízení o určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru stěžovatelem předkládané audionahrávky, nedošlo k porušení ústavně zaručeného práva stěžovatele na spravedlivý proces.

Již dříve Ústavní soud konstatoval, že zásadám spravedlivého procesu, vyplývajícím z čl. 36 odst. 1 Listiny, je nutno rozumět tak, že ve spojení s obecným procesním předpisem v řízení před obecným soudem musí být dána jeho účastníkovi možnost vyjádřit se nejen k provedeným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny) a k věci samé, ale také označit (navrhnout) důkazy, jejichž provedení pro zjištění (prokázání) svých tvrzení pokládá za potřebné; tomuto procesnímu právu účastníka odpovídá povinnost soudu nejen o vznesených návrzích (včetně návrhů důkazních) rozhodnout, ale také - pokud jím nevyhoví - ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů (zpravidla ve vztahu k hmotněprávním předpisům, které aplikoval, a k právním závěrům, k nimž na skutkovém základě věci dospěl) navržené důkazy neprovedl (§ 157 odst. 2 o. s. ř.); jestliže tak obecný soud neučiní, zatíží svoje rozhodnutí nejen vadami, spočívajícími v porušení obecných procesních principů, ale současně postupuje i v rozporu se zásadami, vyjádřenými v hlavě páté Listiny (především čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 2) a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) [srov. např. náleze ze dne 10. dubna 2001 sp. zn. II. ÚS 663/2000 (N 57/22 SbNU 19)].

Ústavní právo na spravedlivý proces zahrnuje i povinnost obecných soudů vypořádat se se vším, co v průběhu řízení vyšlo najevo a co účastníci řízení tvrdí, má-li to vztah k projednávané věci. Pokud soudy této zákonné povinnosti nedostojí, a to jednak tím, že se zjištěnými skutečnostmi nebo tvrzenými námitkami nezabývají vůbec, nebo se s nimi vypořádají nedostatečným způsobem, má to za následek vadu řízení, promítající se jako zásah do ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a do práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Respektuje se tak základní funkce důkazního řízení v občanském soudním procesu, které obsahuje provedení důkazů, jejich hodnocení a ústí ve zjištění skutkového stavu (srov. náleze sp. zn. I. ÚS 593/04 ze dne 20. 12. 2005, N 230/39 SbNU 443).

Ústavní soud zásadně nepřehodnocuje dokazování prováděné obecnými soudy, neboť tato pravomoc mu *ex constitutione* nepřísluší [srov. náleze ze dne 3. března 2005 ve věci sp. zn. III. ÚS 501/04 (N 42/36 SbNU 445); náleze ze dne 13. září 2006 ve věci sp. zn. I. ÚS 191/05 (N 161/42 SbNU 327)]. Ve své dosavadní judikatuře nicméně formuloval zobecňující podmínky, za jejichž splnění má nesprávná realizace důkazního řízení za následek porušení základních práv a svobod. Co do ústavněprávně relevantních pochybení takto vyčlenil případy důkazů opomenutých, případy důkazů získaných, a tudíž posléze i použitých v rozporu s procesními předpisy, a konečně případy svévolného hodnocení důkazů provedeného bez jakéhokoliv akceptovatelného racionálního základu [srov. náleze ze dne 30. 6. 2004 ve věci sp. zn. IV. ÚS 570/03 (N 91/33 SbNU 377); náleze ze dne 18. 11. 2004 ve věci sp. zn. III. ÚS 177/04 (N 172/35 SbNU 315)].

Otázkou přípustnosti záznamů hovorů fyzických osob se Ústavní soud zabýval již několikrát, ač ve většině případů toliko ve vztahu k řízení trestnímu (srov. usnesení ze dne 20. 10. 2011 ve věci sp. zn. II. ÚS 143/06).

Právním základem pro nyní projednávanou věc je ustanovení § 12 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, dle kterého platilo, že písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy smějí být pořízeny nebo použity jen s jejím svolením. Dle odst. 2 téhož paragrafu svolení není třeba, použijí-li se písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky nebo obrazové a zvukové záznamy k účelům úředním na základě zákona. Zákonná úřední licence tak dle ustanovení § 12 odst. 2 občanského zákoníku tvoří výjimku z toho, že záznam hovoru fyzických osob, který je zvukovým záznamem projevů osobní povahy osob hovořících, může být použit zásadně jen se svolením fyzické osoby, která byla účastníkem tohoto hovoru. K zákonné úřední licenci se vyjádřil Ústavní soud ve svém často citovaném nálezu ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05, ve kterém vyslovil, že za projev úřední licence však nelze považovat každé řízení nebo jednání před soudem či jiným orgánem státu, ale jen případy, které výslovně upravuje zákon. Takovým zákonem je zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), který v této souvislosti upravuje odposlech a záznam telekomunikačního provozu v trestním řízení. V trestních řízeních tak nelze zásadně s ohledem na ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu vyloučit možnost, aby byl k důkazu použit i zvukový záznam, který byl pořízen soukromou osobou bez souhlasu osob, jejichž hlas je zaznamenán. Přípustnost takového důkazu je ovšem i tak vždy nezbytné posuzovat též s ohledem na respektování práva na soukromí zakotveného v čl. 8 Úmluvy, práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny (srov. usnesení ze dne 20. 10. 2011 ve věci sp. zn. 143/06). I přesto, že zejména v trestních řízeních je dán obecný zájem na ochraně společnosti před trestnými činy a na tom, aby takové činy byly zjištěny a potrestány [srov. náleze ze dne 22. 1. 2001 sp. zn. II. ÚS 502/200 (N 11/21 SbNU 83)], bylo rozhodnuto, že je vždy věcí konkrétního trestního řízení, jak bude posouzena otázka, zda záznam hlasového projevu druhé osoby pořízený bez jejího vědomí, je v daném případě použitelný jako důkaz.

Občanskoprávní předpisy nestanoví nic obdobného tomu, co bylo výše uvedeno ve vztahu k trestnímu řízení. Dle dosavadní praxe civilních soudů tak v otázce posuzování přípustnosti záznamu hovoru fyzických osob, jenž je záznamem projevů osobní povahy hovořících osob, jako důkazu v řízení před soudy převládá názor, podle něž lze takové záznamy zásadně použít jen se svolením fyzické osoby, která byla účastníkem hovoru. V nyní projednávané věci, kdy v řízení o určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru nebyly obecnými soudy připuštěny stěžovatelem předkládané audiozáznamy jako důkazy jeho tvrzení, však Ústavní soud dospěl k jinému závěru. Dle názoru Ústavního soudu nelze v řízení o určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru důkazy uvedeného typu, jsou-li předkládány zaměstnancem jako žalobcem, odmítat s pouhým odkazem na to, že se jedná o projev osobní povahy hovořících osob.

Základním kritériem, jež má v konečném důsledku vést k rozhodnutí o použitelnosti či nepoužitelnosti záznamu rozhovoru pořízeného soukromou osobou bez vědomí nahrávané osoby jako důkazu v příslušném řízení, je poměřování chráněných práv a zájmů, které se v této soukromé sféře střetávají, a kde se stát stává arbitrem

(zpravidla prostřednictvím soudu) rozhodujícím o tom, který z těchto zájmů bude v daném konkrétním střetu převažujícím, přičemž hodnocení použitelnosti či nepoužitelnosti takto opatřených (a státu tím či oním způsobem předložených, předaných) informací se bude provádět podle norem procesních, které však jen vymezují pravidla pro to, jak zjistit náležitým způsobem skutkový stav a nalézt „materiální“ právo, tedy rozhodnout o vlastním předmětu sporu.

Střet zájmu na ochraně osobnosti toho, jehož projev je bez jeho souhlasu zachycován, se zájmem na ochraně toho, kdo tento projev zachycuje (a posléze použije) nelze ovšem řešit v obecné rovině. Rozhodování o tom, do jaké míry je určitý zájem v dané konkrétní situaci převažující, je třeba ponechat na zvážení obecnému soudu, a to v každém jednotlivém případě (srov. usnesení ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 143/06). Kromě okolností, za nichž byla taková nahrávka pořízena, bude rozhodující i význam právem chráněného či uznávaného zájmu, který je předmětem vlastního řízení, a možnosti, které měl účastník, uplatňující informace z nahrávky, k dispozici k tomu, aby získal takové informace jiným způsobem, než za cenu porušení soukromí druhé osoby.

V nyní projednávané věci dochází ke střetu zájmu na ochraně osobnosti toho, jehož projev byl bez jeho souhlasu zachycen (projev N. V. zaznamenaný na audionahravce) se zájmem na ochraně práv stěžovatele jako zaměstnance (srov. čl. 26 Listiny) a také na ochraně jeho práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny. Je pak třeba rozhodnout, zda má převážít zájem na ochraně práv stěžovatele, který si uvedenou audionahrávku pořídil a následně použil jako důkaz v řízení před obecnými soudy, a to za účelem prokázání svých tvrzení o skutečném důvodu výpovědi z pracovního poměru, případně, zda je důležitější zájem na ochraně osobnosti nahrávaného člena zahraničního vedení vedlejšího účastníka N. V.

Standardní metodou, jíž Ústavní soud posuzuje kolizi základních práv a svobod, resp. jejich kolizi s jinou ústavně chráněnou hodnotou, je tzv. test proporcionality.

Posouzení zásahu do základního práva sestává podle ustálené judikatury Ústavního soudu ze tří kroků [srov. náleze ze dne 20. 12. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 24/11 (N 217/63 SbNU 483)]. V prvním kroku je posuzována způsobilost konkrétního opatření k naplnění svého účelu (neboli jeho vhodnost), čímž se rozumí, zda je vůbec schopno dosáhnout sledovaného legitimního cíle, jímž je ochrana jiného základního práva nebo veřejného statku. Dále je zkoumána jeho potřebnost z toho hlediska, zda byl při výběru prostředků použit ten z nich, který je k základnímu právu nejšetnější. Konečně ve třetím a zároveň posledním kroku je předmětem posouzení jeho proporcionalita v užším smyslu, tedy zda újma na základním právu není nepřiměřená ve vazbě na zamýšlený cíl. To znamená, že opatření omezující základní lidská práva a svobody nesmějí, jde-li o kolizi základního práva nebo svobody s veřejným zájmem, svými negativními důsledky převyšovat pozitiva, která představuje veřejný zájem na těchto opatřeních [srov. např. náleze ze dne 12. října 1994 sp. zn. Pl. ÚS 4/94 (N 46/2 SbNU 57, 214/1994 Sb.); náleze ze dne 13. srpna 2002 sp. zn. Pl. ÚS 3/02 (N 105/27 SbNU 177, 405/2002 Sb.); náleze ze dne 28. ledna 2004 sp. zn. Pl. ÚS 41/02 (N 10/32 SbNU 61, 98/2004 Sb.)].

Ke splnění první podmínky testu proporcionality Ústavní soud uvádí, že v řízení před obecnými soudy nebylo žádného jiného přímého důkazu, kterého by stěžovatel mohl využít k prokázání svých tvrzení ohledně skutečného důvodu jemu dané výpovědi. Audionahrávka pořízená a předložená stěžovatelem tak představuje významný způsob,

jak dospět ke zjištění skutkového stavu věci. Ačkoliv je N. V. namítána nepřipustnost uvedené audionahrávky zaznamenávající jeho rozhovor se stěžovatelem, a to z důvodu ochrany jeho osobnosti, v řízení o určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru je to stěžovatel (bývalý zaměstnanec), který se domáhá ochrany a ochrana jeho práva na spravedlivý proces má v daném případě převážet.

K tomu Ústavní soud uvádí, že v jeho judikatuře již proběhla konstitucionalizace ochrany slabší smluvní strany jako principu ústavněprávního významu, jímž se orgány veřejné moci mají v aplikační praxi povinnost řídit [srov. např. nálezy sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011 (N 187/63 SbNU 171), dále viz např. nálezy ve věci sp. zn. I. ÚS 3512/11 ze dne 11. 11. 2013 i sp. zn. III. ÚS 562/12 ze dne 24. 10. 2013]. Tento princip je obzvláště akcentován v oblasti práva pracovního, jež musí účinným způsobem chránit zaměstnance před jakýmkoli formami nátlaku a svévole ze strany zaměstnavatele, pokud jde o ukončení pracovního poměru. Jde o projev ochranné funkce pracovního práva a principu ochrany stability pracovního poměru [srov. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 83/06 (N 55/48 SbNU 629, 116/2008 Sb.)]. Při rozhodování pracovněprávních sporů musejí mít soudy tento vůdčí princip stále na zřeteli, a to zejména při vedení dokazování, neboť jinak by se soudy poskytovaná ochrana zaměstnance před svévolí zaměstnavatele stala jen formální a neúčinnou. Obecné soudy mají především povinnost vzít v úvahu obvyklou důkazní nouzi na straně zaměstnance, jenž se snaží prokázat nezákonný postup zaměstnavatele při rozvázání pracovního poměru. V poslední době Ústavní soud na tyto zásady poukázal zejména v usnesení sp. zn. II. ÚS 1471/14 ze dne 26. 6. 2014 a v usnesení sp. zn. II. ÚS 3633/13 ze dne 15. 8. 2014.

Lze konstatovat, že přehlížením uvedených principů při řešení pracovněprávních sporů obecné soudy porušují přinejmenším ústavně chráněné právo zaměstnance jako účastníka řízení na spravedlivý soudní proces, obsažené v čl. 36 odst. 1 Listiny a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jehož součástí je legitimní očekávání účastníka řízení, jenž se obrací na soud s předpokladem, že ve věci bude postupováno podle základních právních zásad, které dané právní odvětví ovládají. Obdobně lze argumentovat i nedodržením principu zákonnosti postupu orgánů státní moci, stanoveného v čl. 2 odst. 3 Ústavy a v čl. 2 odst. 2 Listiny.

V projednávané věci Ústavní soud považuje za zjevně absurdní, že by měl v naznačeném konfliktu chráněných zájmů převážet zájem na ochraně soukromí svědka N. V., který na skryté audionahrávce dle přepisu založeném ve spise nepronášel nic osobního, ale toliko informace mající zásadní význam z hlediska pracovněprávních vztahů stěžovatele. Přístup krajského soudu považuje Ústavní soud za projev krajního formalismu ve vztahu k důkazům předkládaným zaměstnancem, který usiluje o soudní ochranu proti svévolí zaměstnavatele.

Ústavní soud považuje za vhodné poukázat na právní názor vyjádřený v judikatuře Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 11. 5. 2005 ve věci sp. zn. 30 Cdo 64/2004), podle nějž hovory fyzických osob, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodní či jiné veřejné činnosti, zpravidla nemají charakter projevů osobní povahy; důkaz zvukovým záznamem takového hovoru proto není v občanském soudním řízení nepřipustný. Stěžovatel již v řízení před obecnými soudy namítal, že jeho rozhovor s N. V. byl pracovní, což bylo nepřímo potvrzeno i výpovědí N. V., jež je zaznamenána v protokolu o jednání v řízení před Krajským soudem v Brně ze dne 8. 11. 2011 pod sp. zn. 15 Co 319/2008, a to na str. č. 2, kdy sám N. V. vypověděl, že se stěžovatelem byl

pouze ve vztahu pracovním. V takovém případě není možno domáhat se ochrany podle ustanovení § 12 občanského zákoníku; takový projev nepožívá výše uvedené ochrany, neboť se nejedná o projev osobní povahy.

I pokud by však uvedená audionahrávka obsahovala projevy osobní povahy N. V., který si nebyl vědom, že by byl nahráván, převáží v nyní projednávaném případě ochrana práva stěžovatele na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny. Za běžných okolností je svévolné nahrávání soukromých rozhovorů bez vědomí jejich účastníků hrubým zásahem do jejich soukromí. Takovýto postup s rysy záludnosti je ve velké většině případů morálně i právně zcela nepřijatelný, zejména, je-li veden záměrem nahrávanou osobu poškodit. Ústavní soud se rozhodně staví proti nekalým praktikám vzájemného elektronického sledování a skrytého nahrávání při soukromých i profesionálních jednáních, jež zpravidla jsou nejen v rozporu s právem, ale hodnoceno po stránce sociálně etické šíří ve společnosti atmosféru podezřavosti, strachu, nejistoty a nedůvěry. Zcela odlišně je však třeba posuzovat případy, kdy je tajné pořízení audiozáznamu rozhovoru součástí obrany oběti trestného činu proti pachateli nebo jde-li o způsob dosažení právní ochrany pro výrazně slabší stranu významného občanskoprávního a zejména pracovněprávního sporu. Zásah do práva na soukromí osoby, jejíž mluvený projev je zaznamenán, je zde plně ospravedlnitelný zájmem na ochraně slabší strany právního vztahu, jíž hrozí závažná újma (včetně např. ztráty zaměstnání). Opatření jediného nebo klíčového důkazu touto cestou je analogické k jednání za podmínek krajní nouze či dovolené svépomoci.

V projednávané věci je připuštění stěžovatelem pořízené nahrávky rozhovoru s N. V., který je jedním z členů zahraničního vedení vedlejšího účastníka, v řízení o určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru plně v souladu se sledovaným legitimním cílem, kterým je prioritně ochrana zaměstnanců a samotná ochranná funkce pracovního práva vůči zaměstnanci v pracovněprávních vztazích [srov. náleze ze dne 12. 3. 2008 ve věci sp. zn. Pl. ÚS 83/06 (N 55/48 SbNU 629; bod 202); usnesení ze dne 26. 6. 2014 ve věci sp. zn. II. ÚS 1471/14].

Obecné soudy postupem, kdy nepřipustily jako důkaz stěžovatelem navrhouvanou audionahrávku rozhovoru mezi stěžovatelem a členem zahraničního vedení vedlejšího účastníka, způsobily zcela zásadně ovlivnit skutková zjištění v projednávané věci, tzn. přispět k objasnění skutečného důvodu výpovědi z pracovního poměru, nedůvodně upřednostnily právo na ochranu osobnosti této nahrávané osoby, do něž bylo navíc v daném případě zasaženo jen nepatrnou měrou (připadá-li zde tento zásah vůbec v úvahu), před právem na spravedlivý proces stěžovatele. Obecné soudy popsáním způsobem postupovaly, aniž by náležitě přihlédly ke všem okolnostem pracovněprávního sporu. Obecné soudy zde postupovaly v rozporu s čl. 4 odst. 4 Listiny, jenž ukládá orgánům státu aplikujícím právo, aby v případě používání ustanovení o mezích základních práv a svobod (jímž je i řešení vzájemné kolize dvou z nich) šetřily jejich podstatu a smysl. Přepjatý formalismus ve vztahu k důkazním návrhům stěžovatele byl v rozporu s ochrannou funkcí pracovního práva a ochranou slabší smluvní strany.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud, aniž by jakkoliv předjímal úvahy, k jakým skutkovým zjištěním obecné soudy po připuštění audionahrávky dospějí, konstatuje, že obecné soudy se nesprávnou realizací důkazního řízení dopustily pochybení ústavně právní relevance, jež odůvodňují kasační zásah Ústavního soudu. To

se vztahuje nejen na rozhodnutí odvolacího soudu, ale také na rozhodnutí soudu dovolacího, jehož povinností bylo na základě podaného dovolání poskytnout ochranu základním právům stěžovatele proti zjevně nesprávnému postupu krajského soudu (srov. čl. 4 Ústavy).

Ústavní soud proto postupoval dle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu a rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 13. 11. 2012 č. j. 15 Co 319/2008-270 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2014 č. j. 21 Cdo 1334/2013- 314 zrušil.

P o u č e n í : Proti nálezů Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. prosince 2014

Jiří Zemánek
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Eleni Kameníková